

ӨМІРЗАҚ ШӘКЕЕВ БІРҚАТАР ШЕҢЕУНІКТІ ЖҰМЫСЫН СЫНАП, СӨГІС ЖАРИЯЛАДЫ

Түркістан облысында әлеуметтік-экономикалық дамуды 2020 жылғы көрінінділер мен алдағы жоспары талқыланып, жауапты сала басшылар есеп берді. Жиында оңір басшысы Өмірзак Шәкесеитін бірқатар шенеунікке сөгіс жариялады, деп хабарлайды ҚазАқпарт тілшісі.

«Нұрлы жер» мемлекеттік бағдарламасы бойынша жергілікті қамту үлесі, яғни облыстың құрылыш алаңдарының отандық тауарлармен қамтылуы 64%-ды қураған. Облыс басшысы Өмірзак Шәкесев бақылау, қадағалау жұмыстарының тиісті деңгейде жүргізілгенегін үшін облыстық құрылыш баскармасының басшысы Тоқтар Үсінеливек сөгіс жариялады.

Бұған дейін Мемлекет басшысы жайылым мәселеісіне тоқталып, ретке келтіруді тапсырған болатын. Аппарат отырысында

ауыл тұрғындарына коллежімді болуы тиіс жерлердің тапшылығы Түркістан облысында да тіркелгені айтылды.

Облыс әкімі пайдаланылмайтын жайылымдық жерлерді мемлекет меншігіне қайтару жұмыстары аудан, қала әкімдітеріндегі ұзаққа созылып, тиісті деңгейде жүргізілмейтін айтты.

Облыс әкімі облыстық баскармасы мен аудан, қала әкімдеріне екі апта уақыт берді. Пайдаланылмай жатқан жайылым жерлерді мемлекеттік меншікке қайтарудың кадамдық алгоритмін өзіреп, ұсынуды тапсырды. Аймак басшысы ауыл шаруашылығы жерлеріне ғарыштық мониторинг жүйесін негізгі тетік ретінде қарастыру керектігін айтты.

Сондай-ақ, Өмірзак Естайлұлы бос жаткан жерлерді мемлекет меншігіне қайтаруды жыл

соңына дейін толық орындауды тапсырды. Жинальста Түркістан облыстық жұмыспен қамтуға үйлестіру және әлеуметтік бағдарламалар баскармасының басшысы Эсія Темірбаева тұрғындарды жұмыспен қамту бойынша соңғы ақпараттарды ортага салды. Үкімет отырысында мемлекеттік бағдарламалар арқылы жұмысқа орналасқан кей азаматтардың міндетті зейнетакы жарналары аударылғанын айтылған болатын. Бұл орайда облыс әкімі баскармасының облыстық кіріс департаментімен бірлесеп, тексеру жүргізу міндеттеді.

Тексеру көрініндісі бір апта ішінде дайын болуы тиіс. Олай болмagan жағдайда, жауапты мамандарға тиісті шаралар қолданылатын болады. Аппарат отырысында көрсеткіштер төмөн Түркістан мен Кентау қалалық әкімдіктің әлеуметтік бөлім жетекшілеріне тәртіптік шара қарастырылды.

«МИНИСТР АЙМАҒАМБЕТОВТЕН ТАЛАП ЕТЕМІН!»

Біздің биліктің өпірімдігін сипаттауға соз жетпейді. Білім және ғылым министрлігі де сол жолға түскін келіпті. Әнгіме педагогтарды аттесттаттауға енгізіліп жатқан өзгеріс туралы.

Бұдан бытап педагогикадан педагог-модератор-18, педагог-сарапышы-21, педагог-зерттеуші-24, педагог-шебер-27 балл жинауды көрек екен. Сонда мазмұнды дүние болсағой. Шала-шарпы аударыла салған, іліп алары шамалы, космополиттік педагогикадан жоғары нәтиже сұралады екен.

Енді мұндай өзгеріске министрлікті не мәжбүрледі? Білім саласы шетелдің сол педагогикасын білметгенен түсін жатыр ма? Жалпылай алғанда, мұғалімдер қауымы жаңартылған мазмұнның философиясын түсінді емес пе? Әзім сабак беретін тарихты алсам, сыны ойлау деңгейін көреп, окуышыларды проблемаларды шеше алуға, өзіндеңін білім алға үйрету көркітігі айтылған. Ал, тарих оқынадар мен даталарды есте сактауға актент берілмейтін жазылған. Сөйті тұра, 11-сыныпты бітіргенде тулылардың алдынан ҰБТ-да мындаған даталар мен статистикалық деректер шығады. Сыны ойлау, проблемаларды окуышының өзі шеше алу үшін тарихты да білім коры көрек көй. Ендеше, мұндай екі түрлі стандарттың көрегіне? Бұдан бірінші кезекте кім сорлады? Окуышы сорлады. Жаңартылған көрек емес даталып, қазақ әдебиетінен ҰБТ-да бір жана Фабит Мұсіревовке қатысты 207 сұрап беру окуышын жасалған психологиялық зорлық емес пе? Былтырлары атаптап жазушыға қатысты 184 сұрап болса, биыл көбейе түсіні.

Үбт-ның тапсырмаларын тым күрделендіріп, екі-үш жауапты сұрақтарды косу да сыйнады шешім болды дәл аймаймыз. қазірден бастап, соны түзеген жөн дәп есептеймін. бұрынғы окуышылар бір жауапты сұрақпен де окуға түсті. енді келіп,

кейінгілерге киянат жасауды кім ойлау тауып жүр?

Жаңартылған бағдарламаның жаттандырылған көрінінділер мен шетелдік педагогиканың негізгі идеясын түсінді. Соның ішінде өзін үшін бір жана түсі: окуышының өз еркімен ізденуі тұралы жері үнайды. Бұл да сосын естімеген жаналық дей алмаймыз. Отандық педагогикада бұрыннан бар дүние. Бекжан Сұлтанғалиев деген математик ағайымыз бригадалық әдісті ширек гасырдан астам бұрын қолданушы еді. Сыныпты 4-ке боліп, әр топтың басшысына өз білгенін топтағы 4-5 окуышыға үйреттірітін. Жемісі жаман да болмайтын. Л.Выготский айтты деп жүрген ЖАДА-жакын арадағы даму аймагы мен «копіршени» біз солай өзіміз жасағанбыз.

Білім саласында колға алатын шаруалар жеткілікті, сіррессе, бағдарламаны жонғе салу көрек. бұрындары тарихты 6-сыныптан бастап оқытын еді. үш жылдан бері соны бір жыл өртеп бастайтын болды. мұның мұлдем дұрыс болмaganын бірден айттық. жас ерекшелігін ескермей жасалған бағдарлама балалардың тауын қайтарып, окуға тынсының көтіруде. бастауыштан жана келген боланы өйтіп бірден киынга салмау көрек еді. министрліктің тарихты бір жыл өртеп сінгізгендегі 10-11-сыныптың окуышыларына саясаттану мен әлеуметтандыу оқыту болған да деген ой көледі? мектеп бағдарламасын шектен тысғылымдаудың көрекі не?

Басқа сабактардың да оның түрғанын көрінбейді. Бір құрдасым 5-сыныпта оқытын қызының орын тілінің тапсырмасын көрсетті. Қолемі бір жарым беттен тұрады екен. Менин өзімді бейніндіріп жіберді. Қазақстанның географиясын да құртыптыз. Тогызының салынты жеке оқылатын пәнде әртүрлі оқытушылардың 7-сыныптың окуышыларына саясаттану мен әлеуметтандыу оқыту болған да деген ой көледі? мектеп бағдарламасын шектен тысғылымдаудың көрекі не?

Басқа сабактардың да оның түрғанын көрінбейді. Бір құрдасым 5-сыныпта оқытын қызының орын тілінің тапсырмасын көрсетті. Қолемі бір жарым беттен тұрады екен. Менин өзімді бейніндіріп жіберді. Қазақстанның географиясын да құртыптыз. Тогызының салынты жеке оқылатын пәнде әртүрлі оқытушылардың 7-сыныптың окуышыларына саясаттану мен әлеуметтандыу оқыту болған да деген ой көледі? мектеп бағдарламасын шектен тысғылымдаудың көрекі не?

Басқа сабактардың да оның түрғанын көрінбейді. Бір құрдасым 5-сыныпта оқытын қызының орын тілінің тапсырмасын көрсетті. Қолемі бір жарым беттен тұрады екен. Менин өзімді бейніндіріп жіберді. Қазақстанның географиясын да құртыптыз. Тогызының салынты жеке оқылатын пәнде әртүрлі оқытушылардың 7-сыныптың окуышыларына саясаттану мен әлеуметтандыу оқыту болған да деген ой көледі? мектеп бағдарламасын шектен тысғылымдаудың көрекі не?

Басқа сабактардың да оның түрғанын көрінбейді. Бір құрдасым 5-сыныпта оқытын қызының орын тілінің тапсырмасын көрсетті. Қолемі бір жарым беттен тұрады екен. Менин өзімді бейніндіріп жіберді. Қазақстанның географиясын да құртыптыз. Тогызының салынты жеке оқылатын пәнде әртүрлі оқытушылардың 7-сыныптың окуышыларына саясаттану мен әлеуметтандыу оқыту болған да деген ой көледі? мектеп бағдарламасын шектен тысғылымдаудың көрекі не?

Басқа сабактардың да оның түрғанын көрінбейді. Бір құрдасым 5-сыныпта оқытын қызының орын тілінің тапсырмасын көрсетті. Қолемі бір жарым беттен тұрады екен. Менин өзімді бейніндіріп жіберді. Қазақстанның географиясын да құртыптыз. Тогызының салынты жеке оқылатын пәнде әртүрлі оқытушылардың 7-сыныптың окуышыларына саясаттану мен әлеуметтандыу оқыту болған да деген ой көледі? мектеп бағдарламасын шектен тысғылымдаудың көрекі не?

Басқа сабактардың да оның түрғанын көрінбейді. Бір құрдасым 5-сыныпта оқытын қызының орын тілінің тапсырмасын көрсетті. Қолемі бір жарым беттен тұрады екен. Менин өзімді бейніндіріп жіберді. Қазақстанның географиясын да құртыптыз. Тогызының салынты жеке оқылатын пәнде әртүрлі оқытушылардың 7-сыныптың окуышыларына саясаттану мен әлеуметтандыу оқыту болған да деген ой көледі? мектеп бағдарламасын шектен тысғылымдаудың көрекі не?

Басқа сабактардың да оның түрғанын көрінбейді. Бір құрдасым 5-сыныпта оқытын қызының орын тілінің тапсырмасын көрсетті. Қолемі бір жарым беттен тұрады екен. Менин өзімді бейніндіріп жіберді. Қазақстанның географиясын да құртыптыз. Тогызының салынты жеке оқылатын пәнде әртүрлі оқытушылардың 7-сыныптың окуышыларына саясаттану мен әлеуметтандыу оқыту болған да деген ой көледі? мектеп бағдарламасын шектен тысғылымдаудың көрекі не?

Басқа сабактардың да оның түрғанын көрінбейді. Бір құрдасым 5-сыныпта оқытын қызының орын тілінің тапсырмасын көрсетті. Қолемі бір жарым беттен тұрады екен. Менин өзімді бейніндіріп жіберді. Қазақстанның географиясын да құртыптыз. Тогызының салынты жеке оқылатын пәнде әртүрлі оқытушылардың 7-сыныптың окуышыларына саясаттану мен әлеуметтандыу оқыту болған да деген ой көледі? мектеп бағдарламасын шектен тысғылымдаудың көрекі не?

Басқа сабактардың да оның түрғанын көрінбейді. Бір құрдасым 5-сыныпта оқытын қызының орын тілінің тапсырмасын көрсетті. Қолемі бір жарым беттен тұрады екен. Менин өзімді бейніндіріп жіберді. Қазақстанның географиясын да құртыптыз. Тогызының салынты жеке оқылатын пәнде әртүрлі оқытушылардың 7-сыныптың окуышыларына саясаттану мен әлеуметтандыу оқыту болған да деген ой көледі? мектеп бағдарламасын шектен тысғылымдаудың көрекі не?

«ТҰҒЫРЫ БИІК - ТӘУЕЛСІЗДІК»

Кек байрақ ілмесін, жығылмасын,
Козғе жас, кеудеге өксік тығылмасын.
Тұрғанда қоқшил туын қоқті тірең,
Қазағым, сен қашанда тұғырдасты!

Қазақстан Республикасының

Тәуелсіздігіміздің 30 жыл толуына орай, бізге тәуелсіздік туын, қазақтың кек байрағы биік көтеріп, ел екенімізді дәлелдей, дүние жүзіне танылуымызға себеп болған. Бұғандың Тәуелсіздік құрдастары ойы толықсан отыз жасқа толып отыр. Егемен елде дүниеге келіп, өсіп-жетілген олардың санасы сергек, қозқарастары да, өмір салттары да өзгеше.

Тіпті, Тәуелсіздік ешбір дәлелді қажет етпейтін аксиома деп айтуға болады. Бұл – егемендік ұғымы жастаңдардың санасына берік орнықандағы көрсететін калыпты құбылыс. Бірақ Тәуелсіздік құндылығы жадына біржола шегеленіп, монгі сакталуы үшін өскелен ұрпақ оның қадірін білу көрек. Тәуелсіздік – бағдарлама жаңаңдарынан берінше.

Тәуелсіздік – таңбасы таста, қаны қара

жердің тамырында жатқан құдіртті сез. Еліміз тәуелсіздіктің бесіншінде тербелгелі 30 жыл. Отыз жыл ішінде Қазақстан еткен жаңын жыл, шекарасын бекітіп, ез алдына дербес зайырлы ел бола білді. Бұл атад

МӘУЛЕҢ ӘШІМБАЕВ: АШАРШЫЛЫҚ ТАҚЫРЫНЫҢ САЯСИЛАНДЫРМАЙ, ЕҢ АЛДЫМЕН, ОҒАН ҒЫЛЫМИ ТҮРФЫДАН ҚАРАҒАНЫМЫЗ АБЗАЛ

Елордагы Ұлттық Академиялық кітапханада Сенат Төрағасы Мәулен Әшімбаевтың қатысуымен «Азаттық жолындағы ақтандактар: ашаршылық заралдарының шынайы тарихи қозқарас» тақырыбына арналған доңгелек үстел отті. Іс-шара барысында отандық және шетелдің белгілі ғалымдар казак даласындағы ашаршылықтың зардабы, себебі мән салдары туралы пікір белдіріп, осы бағыттағы мәселелерді көнінен талқылады.

Мәулен Әшімбаев өз сөзінде ашаршылық тақырыбын саясиландырмай, оған ғылыми түрфыдан қараудын манызды екенин айтты.

«Ашаршылық тек казақ халқының ғана басына түскен наубет емес, бұл барша адамзаттың алрапт гуманитарлық касиеті деп айтуға болады. Сол себепті, ашаршылық тақырыбын саясиландырмай, ең алдымен, оған ғылыми түрфыдан қарағанымыз абзал», – деді Сенат Төрағасы.

Сондай-ак, ол обьективті ғылыми қорытывында жасау үшін сол кездеңі кеңестік жүйені толық қамтый көректігін және сол тұстағы большевиктік биліктің максаты, жоспары қандай болды, оны қалай жүзеге асырды, қандай көтөліктері болды деген сауалдарға накты жауап іздеу көжеттігін тілге тикті.

Өйткені алапат аштыққа ұжымдастырудың дайын емес ортада жүргізілуі, жоспарлау ісінде жергілікті жердің түрмис-тіршілігі мен шаруашылығы ескерілмейі және сол кездеңі режимнің қоғадан максатта жету үшін адам өмірін есепке алмауы сияқты озбыр саясаттың зардабы тигені сөзіз. Тоталитарлық режимнің осындағы саясаты Кеңес Одағының құрамында болған елдердің берінде жүргізілген молім.

«Қазақстанмен коса, Украина, Беларусь, Молдова, Ресейдің бірнеше аймағы, оның ішінде Едің бойы, Солтүстік Кавказ халқы аштыққа ұшырады. Осы түрғыдан алғанда, аштықты белгілі бір үлтқа қарата жасалған қылымы деп айтуға келмейтін шыгар. Бұл – ең алдымен, сол кездеңі билік жүйесінің кате саясатының ауыр салдары. Ашаршылық – Кеңес Одағының құрамында өмір сүрген халықтардың ортак трагедиясы дегеніміз орынды», – деді Мәулен Әшімбаев.

Сонымен катарап Сенат Төрағасы ашаршылық Кеңес үкіметі көзінде жабық тақырыптардың бірі болғанын, тек тәуелсіздіктің арқасында Елбасының

Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың бастамасымен тарихымыздыға актандактар мемлекеттің деңгейде көтеріле бастанғанын айтты. Сондай накты жұмыстардың нәтижесінде 31 мамыр Саясияның құрғын-сүргін және ашаршылық құрбандағы еске алу күні ретінде белгіленгені белгілі.

«Біны 1921-1922 жылдардағы ашаршылыққа 100 жыл толын отыр. Ала-пат наубеттің 30-жылдардағы екінші көзінде де 90 жылдың жузі болды. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев «Тәуелсіздік берінен қымбат» атты макаласында осы тақырыпқа токталып, тарихымыздың актандан беттерін мұқият зерттеу көректігін айткан болатын. Тауелсіздігіміздің 30 жылдық мерейілі белесіндегі мемлекет тараپынан бұл мәселелеге басымдық берілуі өте орынды», – деді Сенат Төрағасы.

Ол ашаршылық тақырыбын көтеру егемендіктің кадірін терең түсінүү, біртұтас тәуелсіз ұлттық сана қалыптастыру және тарихтың тағылым алу үшін көрек екенин айтты.

«Бұл тақырып, ең алдымен, Тәуелсіздігіміздің нығайту үшін қажет. Ойткені, қазір алемдік ахуал ете күрделі және құбылмалы екенин көріп отырымсыз. Күн откен сайын қарама-қайшылықтар тереңделеп, түрлі қақтығыстар қарын алып келеді. Еліміздің егемендігіне де төнөтін сын-көтөрөл жоқ емес. Дәл осындағы жағдайда Тәуелсіздігіміздің мұзығындағы берік ету – біздің басты міндеміз. Сол ушін оның кадіріне жете білуіміз қажет. Ал, Тәуелсіздіктің кадірлеп, ұлықтау төл тарихымызды және оның шешуші көзендерін терең танудан бастанады», – деді Мәулен Әшімбаев.

Одан бөлек, Сенат Төрағасы тарихты дауырқпа дау үшін емес, дамылсыз даму үшін пайдаланудың маңызы зор екенин назар аударды. Расында, кешегіміз арқылы бүгіншімізді бедерлеп, болашағыныңдағы бағдарлай аламыз. Сол арқылы үлт ретінде жолыныңдағы болатыны анық.

«Біздің ашаршылық тақырыбын жанаша зерделеуіміздің себебі осы аталаған факторлардан бастау алады. Президенттің іздің бұл мәселені көтерінуң негізгі мән-маңызы да осында жатыр. Осы ретте бірнеше кезекте, ғылыми көзқарасқа басымдық беруіміз керек. Себебі, халқымызға ашаршылықтың аты ақиқатын ғалымдарымызға алушып,

тақырыбында баяндама жасап, зобалаңың себебтеріне және онымен көрес жұмыстарына тоқталды.

Ал, Мемлекет тарихы институтының директоры Еркін Әбіл ашаршылық феноменін зерттеудің теориялық және әдіснамалық мәселелеріне назар аударды.

«Қазақстандық қоғамның тарихи санасын қалыптастыру – ұлттық тарихтың кайшылықсыз, жүйелі, дефрагментацияланған және «қактандықтардан» арылған картинасын жасау міндеттерінің бірі. Кеңестік көзенің, есіресе, оның алғашқы онжылдықтарының тарихы объективті зерделеу бізге қазіргі қазақ

ұлттының қалыптасу кисыны мен тетігін, қазақ халқының бейімделу және жаңырыту стратегияларын негұрлым толық түсінуге мүмкіндік береді», – деді Еркін Әбіл.

Сонымен катарап дөңгелек үстел көзінде ашаршылық тақырыбын көнінен зерттеп жүрген АҚШ-тың белгілі тарихшы ғалымы Сара Камеронның бейнебаяндамасы тындалды. Ол қазақ халқының басынан откен ашаршылық денсаулық сактау саласы тұрғысынан елі зерттелмегенін айтты.

«Ашаршылық қазақ халқының болмысина орасан зор зардабын тигізген анық. Қазактардың езінің төл мәдениетінде манызды ғолға өтіледі, – деді Сара Камерон.

Одан бөлек, жиын барысында Талас Омарбеков, Берік Әбдіғалиұлы, Смагұл Елубай, Бейбіт Қойшыбасов және тарихи басқа ғалымдар баяндама жасады. Жиын корытындысы бойынша арнағы ұсындыр дағылданған тартаудың көшпелі өмір салынан бас тартуынан тұра келді», – деді Сара Камерон.

Мәулен Әшімбаев алдағы үақытта осы бағыттағы құнды зерттеулер ғылыми ортада ғана қалып қоймай, қоғамда көнінен дөрілтеп көректігін де айтты отті.

«Бұл ретте жас аудиторияға басымдық берген жөн. Мемлекет басшысы 30 жылдық мерейтойды атап оттеге арналған жиында шаралар негізінен жастарға арналуы көрек екенин айтты. Себебі, бастама болашақ ұрпактың игілігі үшін іске асырылуда. Ашаршылық тақырыбында да біз осы ұстанынан айтымауымыз көрек», – деген Сенат Төрағасы ашаршылық тақырыбын зерттеуде жас ғалымдарды да көнінен жұмылдырыудың манызды екенин айтты.

Өз кезегінде Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының директоры Зиябек Қабылдинов 1921-1922 жылдардағы Қазақстандағы ашаршылық

Әділ БАЙБОЛ

Мұхтар Жәкішев Youtube арнасында Арманжан Байтасовқа сұқбат берді. Жәкішевтің пікірінше, Ресей президенті Владимир Путин оның тұтқындауда манызды рол атқаруы мүмкін, деп хабарлайды Arasha.kz сайты kznews-ке сілтеме жасап.

«2005 жылы ма, алде 2006 жылы ма, қыстығұн ТМД елдері басшылары жиналды. Санкт-Петербургте.

Мен тус кезінде жеттім-ау деймін.

Кешкес мен жеткан қонақ үйге «Росатомпромның» бастыры Кириенко мен «Технабекспортның» директоры Смирнов көлісімін мәтінін алғып келді. Бұл көлісімді одан бұрын әзден талқылағанбыз. Ол мемлекетаралық көлісім тұғын. Оның мәні карапайым,

«Казатомпромда» уранды алу бар да, уранды газга айналдыру ісі жонғе қойылмаған еді. Сондықтан сырттан серіктес тартып, соларға өндөтіп, өндете жүріп технологиясын үйреніп, көлісім біткен сон дөрбес кетуді ойлады.

Принципіміз де карапайым болған: олар бізге кіріп қанша ақша тапса, олардан ала-түз болыстен біз де сонша ақша табуымыз көрек еди.

Мен айттым, сіздерге уран өндіру кызық, біз оған рұқсат береміз. Бірак қарындағына, сіздер бізге Ресейде жұмыс істеуге мүмкіндік бересіздер.

Енді маган олар көлісімін мәтінін ақтап отырғой. Олардың айтуыша, ертен біз осы көлісімге қол қоюмыз көрек екен.

МҰХТАР ЖӘКІШЕВ НАЗАРБАЕВ ПЕН ПУТИННІҢ ӘҢГІМЕСІН ЖАЙЫП САЛДЫ

Мемлекет басшыларының алдында. Путин хабардар көрінеді.

Мәтінді окуфа кірістім. Оқыдым да, аузызм ашылып қалды. Біз оларға кен орнын береді екенбіз, бірлескен өндіріс құрады екенбіз, ал олар болашақта бізге де бірнәрсе беру мүмкіндігін қарастырады екен. Тіпті едең жаңа тақырып.

Мынандай көлісімге кол қоймаймын дедім. Мында нәрсөнің түркінде қарастырады, Келістік қой, нақты жазуымыз көжек. Біз сіздермен бірігіп бес кен орнын қолға аламыз, сіздер бізге 5 млн РР-лік қуаты бар көп байту зауытыңын үлесін бересіздер (Каржы ағымы бойынша, екеуі шамалас болады. Ақшадан ұтылмаймыз, технологияны да аламыз). Сондықтан, сіздер істін мүмкіндігін қарастырамыз деп жақсынаныңдар, біз де солай жазайык.

Ресей мүмкіндігін қарастырады, Қазақстан да мүмкіндігін қарастырады дейік. Егер дайын болсаңыздар, тапсырамыз деп жазыныздар, біз де жазайык. Ал біз тапсырып, сіздер қарастыратын болсаңыздар, ондай көлісімнің түк мәні жоқ. Ондай нарең Қазақстан үшін кызық емес.

Сойтіп ем, олар ертеген Путин ашууланады, біз оған айтып койдым қой, ауау-мынау. Жарайды, көра жатырмын. Онда келгенде айтыңыз, мен сізге пропуск беремін, сіз елмен бірге кірмей, менімен етіп кетесіз, бірден бастықта алып барамын. Жарайды.

Бардық. Бауыржан екеуіміз былай кеттік. Бір болмеге кірдім, кірсем бүкіл президенттер отыр екен. Мен амандастып жатырмын. Нұрсұлтан Әбішұлы мені басқа президенттерге таныстырып отті. Отыра түр, мен қазір шығамын, сойлесетін мәселе бар деді.

Шығып, күтіп отырдым. Көп күткен жоқыны, бес минуттын шамасында Президент шықты. Ана жақта Путин бірнәрсендесін сойлескісі келді, көніл қүй жоқ сияқты, сен бір көлісімді бұзыпсын ғой дейді.

Екеуіміз басқа бір кабинетке бардық. Барсак, Путин отыр екен. Жаңында Кириенко мен Смирнов бар. Біз Президент екеуіміз кірдік.

Отырдык. Путин әңгімеге кірісті. Нұрсұлтан Әбішұлы, осылай да осылай, жас, кабілетті менеджерлерінің бар екен, бірақ ол саясатында екі елді бірліктіріп келісімге қол қоюмыз көрек еді, бұл жігіт соны бұзды, ақ-көк. Шынын айтқанда, өктемдеу ғып сойледі. Мен Президентке қарап едім, ол кісі де маган қарап қалды. Мен жауап беруім бола ма деп едім, Президенттің айт дегендей кылды.

Біздің елдер күккүлі қандай? Аға мен ін сияқ

ҰШТЫ, ҰШТЫ МИЛЛИАРДТАР ҰШТЫ...

«Халық қиналғанда, құзғындар құлқынын ойланты»

Жұырдаға елеңдін Есеп комитеті 2020 жылға арналған бюджет қаражатын жұмсауға қатысты жұмыс корытындысын шыгарды. Аринаи аудит жүргізген Есеп комитетінің есебінше, коронавирус пандемиясы кезінде экономиканы қолдауға болінген қаражат 2,2 трлн теңгегін қамтыса, бұл қаражаттың 386 миллиард теңгесін заңсыз жұмсалған. Осылайша, қысылтаян сәтте «экономиканың еңесең тіктеуді» деп болінген қаражат мақсатсыз жұмсалып, тағы да, миллиардтардың желге ұшып кете берған жайы бар.

«Жаны ашымастың балтыры сыйдамас»...

Есеп комитетінің осы жолғы аудиті бас шайқатпай қоймады. Жылдағыдай бұл жолы да болінген қаражатты жемірдей жеп, мақсатсыз жұмсағандардың катары тоныты. Заң бұзушылықтарды анықтаған Есеп комитеті жұмыс корытындысын құқық корғау органдарына жіберіп, казірде екі жузден астам адам істі болған. Тексеру барысында есіресе «Жұмыспен қамту жол картасы» аясында заң бұзушылықтар көп болған. Атамыш бағдарламаға болінген 1 трлн теңгениң 96 млрд теңгесін заңсыз, жоспарсыз жұмсалған. Агроенеркәсіпті дамыту саласында 49 млрд теңге «ұстағаның қолында, тістегеннің аузында кеткен». «Бизнесің жол картасы» аясында 35 млрд теңгениң қайда кеткен күмән тудыраса, жергілікті бюджеттердің әзірлеу кезінде 18 млн теңге колемінде заң бұзушылықтарға жол берілген. Корытындысында 72 факт бойынша іс құқық корғау органдарына, 339 факт — әкімшілік жауапкершілікке тартуға жіберілген. Осылайша Есеп комитетінің мәліметтінше, 2020 жылы жалпы бюджет қаражатын тиімсіз пайдалану колемі үш есеге өсken. Бұған қатысты сала мамандарының паймынша, халық қиналған сәтте болінген қаражатты мақсатсыз жұмсау нағыз «жаны ашымастың балтыры сыйдамас» дегенін қері.

Бұл ретте «Жас Алашқа» пікір білдірген экономист-сарапши Меруерт Молдабаева былай дейді:

— Біз әрбір дағдарысты басымыздан откізген сайын жұмыспен қамту, агроенеркәсіп, бизнесің жол картасы, осы үш саладан ерекше үміт күтіміз. Осыдан 10 жыл бұрын біз «Жұмыспен қамту-2020» бағдарламасын қабылдап, жоспар күрдік. Бағдарлама нәтижесінде білтір 2020 жылы айрықша жетістіктерге жетуіміз керек еді. Сол тәрізді «Бизенстің жол картасы» бағдарламасынан да үміт күткенімізге 10 жылдан асты. Ауыл шаруашылығына қатысты жоспарларымыздың да әбден тізесі шыкты. Комакты қаражат болінгенімен бақылау жок. Занға бағынатындар, коркатаңдар аз. Сондықтан болінген қаржы «ұстағаның қолында, тістегеннің аузында» кетеді. Ал білтір халық әрекеттың тұншылық жатқанда бар қаражатты жемқорлардың жеп қоюы бұл елге жаны ашымастыңтын анық белгісі. Халық қиналғанда құзғындар құлқынын ойланты.

Қаражаттың қызығын ел неге көрмейді?!

Сала мамандарының пайымдауынша, бюджеттен, Ұлттық көрдін экономиканы қолдауға қаражат болінеді. Бірақ оның қызығын халық көрмейді. Мысалы, білтірір жылы біздін үкіметтесібы Мамин мұрыза «Бұл дағдарыс мемлекеттік іргелі факторларын қалыптастыру үшін тиң озгерістер жасауға мүмкіндік береді», -деді. Бірақ Мамин осылай дегенімен, еліміздін алеуметтік-экономикалық жағдайын зерттеп жүрген біраз мамандар көзінде үкіметтің іс-қимылнағын қатысты сын пікірлерін оқтын-оқтын ортага салып жатыр. Көршілес елдердің жанталасып жұмыс істеп жатқанын мысал еткен мамандар, біздін үкіметтікі не жайбасарлық,

не сылбырлық екенін үкпай дал. **Бұған қатысты саясаттанушы Әзімбай Гали:**

— Менің ойымша, әр коррупция ба-рынша әшкереңеліп отыруды керек. Өкінішке карай, біз мұндайды әшкереңелеуге асықпаймыз. Қөп жағдайда жария етілмей жабылық қалады. Осыдан барып, болінген қаражатты мақсатсыз жұмсау орын алады. Батыс елдерінде мұндай мәселе үлкен талқыға туғын, халықтың наразылығын тудыратын дүние. Сондықтан болашакта сылбырлықты қойып, бакылауды қүштейтіп, заң бұзгандарды ашық жариялап, заң

Әзекті мәселе

www.ardak.kz

e-mail: ardak.gazeta@mail.ru

АР-ДАК

«ҚАЗАҚСТАНДА АЭС САЛУҒА ҚАРСЫМЫЗ!»

Күні кеше Ресейдің Қазақстандағы тотенше және оқильті елшісі Алексей Бородавкин «Комсомольская правда» басылымына сұхбат беріп, «Росатом Қазақстанға АЭС салуға дайын», деген пікір білдіріпті.

Елшінің айтуышы, Қазақстанға қажетті таза энергия тапшылығын шешудің бір жолы — АЭС салу. Ал, мұны іске асыруға Росатом сақадай салынап отырган көрінеді.

Алексей Бородавкин, Ресейдің Қазақстандағы елшісі:

— Қазақстанға алемдегі басқа елдер сияқты таза энергия қажет. Осы саладағы ең тіймді шешімдердің бірі — атом электр станциялары. Электр энергиясының тапшылығын ескер отырып, АЭС салу Қазақстан ушін әзекті тақырыпка айналуда. Росатом зауыттың қауіпсіздігі мен экологиялық тазалығына кепілдік бере отырып, бұл жобаны қабылдаудаға дайын. Кейбір ақпарат құралдарында тартауын орыс атомы тұралы фобиялардың шындыққа жаңа спайтынын атап откім келеді. Ресейділ АЭС-тәрде қолданылатын ең заманауи технологиялар күрьыс кезінде де, осы объектердің пайдалану кезінде дә кауіптің болмауын қамтамасыз етеді. Сонымен катарап, АЭС жобасы электр энергиясынан басқа Қазақстан экономикасының концептін салаларына серпін береді, білдік жұмыс орындарын ашады және ядролық физика саласындағы жогары білім саласын арттырады, — депті Ресей елшісі.

Жалпы, Қазақстан жерінде Ресейдің атом стансасын салу туралы бастама бүтін фана көтеріліп отырган жок. Бұған дейін, яғни 2018 жылы да дөл осы Бородавкин: «2019 жылдың 1 қантарына дейін Қазақстан бұл мәселе бойынша өз ұстанымын анықтауды тиис», — деп сөйлеген.

Одан кейін, 2019 жылдың 3 сәуірінде Ресей президенті Владимир Путин Қазақстан басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевқа Ресей технологияларын қолдана отырып атом электр стансасын салуды ұсынды. Келесі күн сол кезде КР Энергетика министрінің орынбасары Магзұм Мирзагалиев АЭС салу ушін Алматыдан 300 шакырым қашықтықта орналаскан Алматы облысының Үлкен ауылы тиимді екенін айткін.

Бұған когам таралынан көптеген жарылыштар болды. Нәтижесінде, президент Тоқаев халықтың пікірі ескерілмей Қазақстанда атом электр стансиялары салынбағынын айтты.

«АЭС күрьысы тақырыбы қоғамда үлкен резонанс пен пікірталас тудырды. Бұл проблема ете күрделі. 2030 жылға карай Қазақстан электр энергиясының тапшылығына тап болады. Сондықтан, бұл мәселең қазір шешу керек. Сонымен бірге, елдін пікірін ескермей, атом электр стансиясын салу туралы шешім кабылданып болады», — деді ол.

Ал, күні кеше Ресей елшісі Бородавкин бұл мәселең кайта көтерді. Сонымен, Ресейдің АЭС-і Қазақстанға қажет пе? Біз осы жөнінде когам белсенділдерінің пікірін білген едік.

Марат Байділдаұлы, журналист: Ресей Қазақстанға АЭС салса, білдік АҚШ-тің санкциясына ілініп кетеміз...

— Біріншіден, Қазақстан аумағына АЭС салудын мүлде қажет жок. Өйткені, қазір бүкіл дүниежүзінде атом электр стансияларынан бас тартып, жұмыс істеп түрғандарын токтатып жатыр. Соның оны жылдықта жана стансацияларынан жобалар мүлде қабылданған емес. Себебі, АЭС-тің ауаны, экологияны, суды ластайтын зияны жылдан жылға артып келеді. Ал, Фукусима 1-дегі апаттың өзі атомдық технологияның адамзат боласы үшін ете кауіпті екенін көрсетті.

Мен осы мәселе жөнінде алемдегі жағдайларды зерттеп көрғем. Түсінгендім — Қазақстанға АЭС салудын еш қажет жок. Өйткені, Қазақстан алемде жалпы жер аумағы жөнінен 9-орын алса, оның ішінде күн сөулесі түсітіп аумақтары орасан зор. Қазақстанның картасынан қарап отырсаныз, Орталық Қазақстан, оның онтүстік жағтариңдағы каншама аумақ, Қызылорда, Атырау, Маңғыстау, Ақтөбе облыстарындағы адамдың консыстанбаган үлкен аумақтарға үлкен күн стансаларын орнатуға болады. Сол сияқты үнемі жел, боран соғып тұратын аймақтар бар. Сол жерлерге желдін қуатынан атом электр энергиясын өндіретін кондырығылар жасауға болады. Одан болек, жеден электр энергиясын өндіретін күрьылыштар ойлап тауып, соларды патенттей алмай жүрген каншама адамдар бар. Бізде осыған қарай бетбұрыс жасалуы керек.

Екіншіден, шамамен соңғы 40 жыл ішінде Ресей Федерациясы дүниежүзінде бірнеше АЭС салынты. Оның ішінде Иран мен Африка елдері де бар. Бірақ, Ресей техникалық, технологиялық тұрғыдан ойлап тауып, соларды патенттей алмай жүрген каншама адамдар бар. Сондықтан болашакта Мамин үкіметі «бюджет қаражатын мақсатсыз, жоспарсыз, онды-солды шашып ұстайтындарды тұсап, катаң заңға бағындыра алды» деп үміттегеніміз...

«Жас алашқа»

ескірген. Тағы бір фактор — олардың мықты, озық ойлы ғалымдары өздеріне ынғайлы орта жок екенін байқаган соң, көбісі шет елге кетпін калды. Қазір олар Америка, Францияды, Германия тұрдады. Ал, Ресейдің өзінде интеллектуалдық қуаты мықты адамдар азайған. Ондагы жастардың өзі шет елге кетуге асық. Сондықтан, осындағы қылыштықтардың отырган жағдайы РФ-ға АЭС салуға тапсырыс беруге болмайды.

Тағы бір айта кетерлігі — АҚШ әкімшілігіне Байденний келу Ресейге қын тиеді. Себебі, ол салай алдында сойлеген сөзінде: «АҚШ тың бірнеші карысласы — Ресей», деді. Яғни, Ресейдің Қырымды тартып алуы, Донецті, Луганск облыстарының жартысын басып алуы Ресейдің агрессиялық саясатын көрсетеді. Демек, агрессиядан беті кайтпаған бұл елді экономикалық жағынан түншіктыру ушін АҚШ-тың санкциясина ілініп кетеміз. Ол бізге экономикалық жағынан ете кауіпті.

Жалпы, дүниежүзінде 600-ге жуық АЭС бар дегенді қөзім шалған. Кезінде олардың пайдасы болды. Бірақ, Чернобыль атом стансасының 4-блогында болған апат, одан кейін басқа жерлердегі жарылыстар, есіресе соңғы Жапониядағы Фукусима 1 АЭС-індегі апаттар калай десек те, адам шығыны болатыны, атом стансаларының қаупісіздігіне кепілдік жок екенін айткін.

Ал, Қазақстанның Конституациясы бойынша, ең құнды нәрсе — адам өмірі мен деңсаулығы. Сондықтан, бізге энергетикалық пайдасы тиеді екен дем адамдардың өмірін қорап етегу болмайды.

Азаматхан Әміртай, эколог: АЭС-тің артында лоббистер мен олигархтар тұр

— Біз радиацияның зиянын тартызып отырган Семей полигонының қындығын көрдік. Одан кейін, Чернобыль апатынан да хабардармыз. Осылардан соң, біздің халық көркіп калған. Сондықтан, психологиялық, менталитеттік түрғыдан халық АЭС салуға көрсетті.

Екіншіден, бұл экономикаға да айттықтайтайды. Үлес коса алмайды. ЖІӨ-ні көтеріп жіберетіндегі есери жок.

Үшіншіден, экологиялық мәселе. Бұл тұрғыда Жапония, АҚШ жасап жатқан АЭС-тердің экологиялық түмділігіне сенуге болар. Бірақ, Ресейдің экологиялық стандарттарды сактайдынына құмәнін бар.

Әрине, АЭС салу Ресей үшін ете тиимді. Ресей сол арқылы Қазақстандың бақылай аллады. Бұл да бір ескері орынға айналады деуге болады. Және бұл Ресейге коммерциялық жағынан ете тиимді. Өйткені, сол үшін Қазақстан оларға ақша төлдейді. Олардың бізнес компаниялары сол арқылы ақша табады. Ол ресейлік олигархтар мен Мемлекеттік

АЙМАҒАМБЕТОВ ВЕДОМСТВОСЫ ТАФЫ БІР ЖЕКЕ УНИВЕРСИТЕТТІН ЕСІГІНЕ ҚҰЛЫП САЛДЫ

Білім және ғылым министрлігі сапасыз білім беретін жоғары оқу орындарының санын қысқарту бойынша жұмысты жалғастырып жатыр. Барлық тексеру қатан түрде колданыстағы заңнамаға сәйкес жүзеге асырылуда. Талантар бойынша жоғары оқу орындары анықталған бұзушылықтарды берілген уақыт ішінде жоғары тиіс. Бұл туралы министрліктің баспасоз қызыметі.

Мәселен, откен жылы Білім және ғылым саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті Қазак медициналық үздіксіз білім беру университеттің білім беру қызметіне тексеру жүргізіп, нәтижесінде өрескел бұзушылықтар анықтады.

Атап айтқанда, жоғары оқу орындарында бакалавриат, магистратура, докторантура, резидентура бағдарламасы бойынша оқу үрдісі қажетті профессорлық-оқытушылық кураммен және тиісті материалдық-техникалық базамен қамтамасыз етілген. Сонымен қатар оқу орындарға өзге де маңызды көрсеткіштер белгіленген ең төменгі нормаларға сәйкес келмейді.

2020 жылғы шілде айындағы

тексеріс нәтижелері бойынша атап берген университет лицензиясының күші тоқтатылып, анықталған бұзушылықтарды жоғары уақыт берілген. Алайда, қайта тексеріс жүргізу кезінде Қазак медициналық үздіксіз білім беру университетті Комитеттің нұсқамаларын орындамағаны және заңнаманы өрескел бұза отырып, жұмысын жалғастырығаны белгілі болды.

— Болашақ дәрігерлерге сапалы білім беру — адамдардың өмірі мен денсаулығының кепілі. Осы орайда біз сокта жүргінуге мәжбүр болдық. Қазак медициналық үздіксіз білім беру

АЙМАҒАМБЕТОВ ВЕДОМСТВОСЫ ТАФЫ БІР ЖЕКЕ УНИВЕРСИТЕТТІН ЕСІГІНЕ ҚҰЛЫП САЛДЫ

университеттін жабу мәселесін сотта. Білім және ғылым министрлігінің Комитеттің қарары. Алматы қаласының мамандандырылған ауданараптың әкімшілік сотының қаулысына сәйкес Қазак медициналық үздіксіз білім беру университетті әкімшілік жауапкершілікке тартылды. Одан болек, ЖОО-ға айыппұл салынып, бас лицензиядан айыру туралы шешім шығарылды, — деді Білім және ғылым саласында сапаны қамтамасыз ету комитеттің төраймы Ғұлзат Кобенова.

Қазак медициналық үздіксіз білім беру университетті Алматыдағы дәрігерлердің біліктілігін жетілдіру үйімінің базасында 2015 жылы құрылған. Бұғінгі таңда атап беру орында 3 мыңнан астам студент оқыды.

Министрлік лицензиясы тартып алған оқу орындағы оқытын студенттердің гранттары сақталтынын және олар басқа жоғары оқу орындарына ауыстырылатынын хабарлады. Сондай-ақ оқу құны өзгермейтінін, оқытушыларды жұмысқа орналастыру мәселесі жеке қарастырылып жатқанын жеткізді.

«Сондай-ақ, осы жылы 1941-1945 жылы Ұлы Отан соғысындағы Женсіс күніне орай ардагерлерге 805 мың теңге көлемінде қосымша әлеуметтік көмек көрсету ұсынылады. Осылайша, 26 ардагерге 1 000 439 теңгеден (2 300 доллар) беріледі», — деп жазылған шешім жобасына түсінкітеме хатта.

Шешім жобасы макұлданған жағдайда әлеуметтік көмек көрсету үшін жергілікті бюджеттегі 18 миллион 194 мың теңге болу қажет болады.

Жоба 2021 жылдың 26 ақпанына дейін қоғамдық талқылауға ұсынылады.

2020 жылы Женсітің 75 жылдығын тойлауға байланысты Нұр-Сұлтанда 44 ардагерге бір миллион теңгеден берілді.

Женілдіктер мен кепілдіктер бойынша ҰОС ардагерлері және мүгедектеріне теңестірілген тұлғаларға (405 адам) 75 мың теңгеден үлестірілді. Женілдіктер мен кепілдіктер бойынша соғыска катысадарға теңестірілгендерге, сондай-ақ, қаза тапқан эскери қызметшілердің отбасыларына, соғыс жылдарында қайтыс болға ҰОС ардагерлерінің жесірлеріне, тыл енбеккерлеріне (3 529 адам) 32,5 мың теңгеден берілді.

Женсітің 75 жылдығында жасалған төлемдердің жалпы сомасы 190,3 миллион теңгени құрады.

Шешім жобасы макұлданған жағдайда әлеуметтік көмек көрсету үшін жергілікті бюджеттегі 18 миллион 194 мың теңге болу қажет болады.

Нұр-Сұлтанда 2021 жылдың Женсіс күніне орай Ұлы Отан соғысы ардагерлеріне 1 миллионнан астам қаржат төлеуді ұсынды, деп жазады Sputnik Қазақстан.

Қалалық мәслихат шешімінің жобасы «Ашық нормативтік-құқықтық актілер» порталында жарияланды. Әлеуметтік көмек көрсету ережелері бойынша, астаналық ардагерлерге 67 айлық есептік көрсеткіш (195 439 теңге) көлемінде төлем берілуі керек.

ДОНАТЫ ҚӨП, УАҚЫТЫ ЖОҚ БАЛА

Қазір әр отбасында кемі бір бала осы ойынға тіркелген. Зұлымдықка, өзімілдік пен менмендікке тәрbiелейтін ойын баланың бағынан горі, соры секілді. Бұл жағдайда баланы психологиян сойлестіріп, ойын уақытын біргінде азайтып, тәуелділіктен құтқару қажет.

Ата-ана баласын қонаққа апарса да, сол жақта осы ойынмен әуре болып жатқандары. Осында тәуелділіктің салдарынан балалардың мінезд-құлқы бұзылып, әртүрлі психикалық ауытқуға ұшырауы мүмкін. Бала ойынға тәуелді болған сайын, оны «алып шығу» онайға сокпайды. Ойын үшін ақша салып жүргендегер де барышылық. Мұның өзі үлкендер ойнайтын казиноны еске түсіреді.

Біздін үйде желілік ойнандардың кішкентай «жұлдыздары» есіп жатыр. Інім бұрын кез келген нәрсеге қызығып, «анау не, мынау не» деп жиі сұрақ қоятын. Қазір мазамды алмайтын болды. Сөйтесм, ол өзінен басқа ермек тауып алыпты. Бір күн одан:

— Неге сағат телефондағы ойыннан басқасы қызық емес? — деп сұрадым.

— Мен Free Fire ойынның көшіріп алдым. Қызығытың көкесі сонда екен,

— деп жауп берді ол.

— Оны кайдан таптың? Элгі ақылды достарын шығар сені осыған үртептік жүрген?

— Жоқ, ей, олар емес. Free Fire-ді мен бір жыл бұрын көшірдім. Достарым оны коронавирус кезінде білді. Кунде 40 минутымдығана жұмсақ жүрмін ғой...

— Сонда бізден тығылып ойнап жүрсің бе?

— Сіздер аттап басқанымды аңдып отырысыздар. Сол үшін көршінің үйінде, не папа мен мама жоқта ойнайды.

— Бәссе, мінезін өзгеріп бара жатыр...

— Білмеймін. Осы ойынға кірісілі біреу мен шақырыс, мүлде естімеймін. Ойынның ішінде кіріп кетемін. Ойнан қызып жаткан кезде кедергі келтірсе, қалай жынданғанымды байқамай қаламын. Мұның дұрыс емес екенін білсем де, өз-өзімді үстай алмаймын. Сонын ғой сіздерден жи ұрыс естіп жүргенім. Әдей емес. Бірақ ойнанға бір кірсем, кайтып шығу өте қын екен. Сондықтан ояктышты пайдаланамын. Күн сайын 40 минут қана ойнайдын. Арасында сабак оқимын.

— Сабак оқып болған соң не істеп жүрсін? Тағы да осы ойын ба?

— Жоқ, басқасын ойнайды. Mine Craft деген ойын. Ол да FreeFire-ға ұксайды. Mine Craft етіп пайдаланып. Оның қызыбы үй салып, өз қалашығынды жасайын. Достарымның бәрі осы ойынды ойнайды. Ашуланған кезімде, мені осы ойын басады. Үй салуды біраз түсініп, дизайн, архитектураға қызығушылығын артты. Достарымның арасында осы ойынды ойнағанда жынданып, балағаттайтындар бар. Тіпті үйнен ақша алып, күнінен мың тенгең Free Fire-ға салатындар да көп.

Басында менде ақша салу туралы ойнайды. Бірақ шешій ойнайды жеке жұмсағында. Папамдардан көркітмән. Донатын келмеді.

— Донат деген не?

— Ақша ғой. Ақша болғанда алмаз сатып аламыз. Бір алмаз 550 теңге болады. 4500 теңгелік алмаздар да бар. Ол ақшага кару аласын, мылтық пен мылтықтын заттарын аласын. Маған Free Fire-дан каттың ұнайтыны ойын графикасын сапасы. Ойынның арқасында көшеге шықпай-ак, достарыммен сөйлесе аламын. Өзімді ойын ішінде жүргендегей сезінімін. Мен бұл ойынды телефонымнан өшіргім келмейді. Егер үйдегілер ойнамайсын десе, мүмкін 40 минутты да азайттын шығармын.

Сонымен, Free Fire деген не? Баласы бар ата-аналар білдіріп шығар. Бірақ жалпы жүрткіс. Ал бала біткенде шығарылған. Қалған 12 сағатын үйкі мен тамак ішүштегесінде жұмсады дөлік. Сонда олар кай кезде жұмса істеп, жақындарымен калай арасында? Мұндай құмарлық адамды жалқау, жатапшишер, бойкүйез етеді. Семіздікке алып келеттін өз алды.

іздеп, зиян келтіру арқылы түрлі айламен арбап, екінші желіде қосылғандардың көзін жойып отырады. Әр ойын 10 минутқа созылады. Ойының қанбагандар 3-4 сағатқа дейін шыға алмай отырады. Бірін-бірі «олтіргеніне» мәз болатын ойынның ережесі осында.

Бұл ойынды жасаушылар жастар арасындағы сұранысты жақсы пайдаланады. Әлеуметтік желіде ресми аккаунт ашып, тағыз тауып отыр. Ақша табуды максат еткен мұндай ойында тәлім-тәрбиенің болмайтыны екі бастаң белгілі.

Ойын барысында бір-бірін сыйбауға көшеді. Шетелден жастар да кіріп жаман сөз айттып, ойын алаңы билаптып сөзге толып кетеді. Кейде түрлі ұлттар мен ұлыстар арасындағы ұрыс-керіске де ұласып жатуы мүмкін.

Қазір әр отбасында кемі бір бала осы ойынға тіркелген. Зұлымдыққа, өзімілдік пен менмендікке тәрbiелейтін ойын баланың бағынан горі, соры секілді. Бұл жағдайда баланы психологиян сойлестіріп, ойын уақытын біргінде азайтып, тәуелділіктен құтқару қажет. Ата-ана баласын қонаққа апарса да, сол жақта осы ойынмен әуре болып жатқандары. Осында тәуелділіктің салдарынан балалардың мінезд-құлқы бұзылып, әртүрлі психикалық ауытқуға ұшырауы мүмкін. Бала ойынға тәуелді болған сайын, оны «алып шығу» онайға сокпайды. Ойын үшін ақша салып жүргендегер де барышылық. Мұның өзі үлкендер ойнайдын казиноны еске түсіреді.

Бақытжан АМАНБОЛҚЫЗЫ, Төгжан Әбдеш, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатын-астар және әлем тілдері университеттің студенттері

Такырыпка тұздық Елімізде 2018 жылы киберспорт ресми түрде спорт түріне жатқызылды. Киберспорт – компьютерлік ойындар арасындағы жарыс. Киберспорт шылар оңай жолмен ақша табуды мүмкін. Кез келген үшінші адам осы ойын арқылы жылдана 1 миллион доллар көлемінде табысқа көнеледі. Әлемдегі ең ірі брендтерде осы eSports (киберспорт) индустриясына қызығып отыр. Тіпті алдағы 2-3 жылда Олимпиада ойындары тізіміне енү мүмкін.

Мысалы, Gambit Esports үшін ойындардан тұратын еліміздің командасы CS:GO ойыншындағы жағдайлардың күнделікті 8-12 сағатын соган арнайды

3 МЫҢҒА ЖУЫҚ ДӘРІГЕР БІЛІКТІЛІГІН АРТЫРДЫ

2616 медициналық қызметкер кәсіби деңгейін көтерді.

3 мыңға жуық түркістандық дәрігер біліктілігін арттыруды, - дед хабарлайды ERUR.KZ.

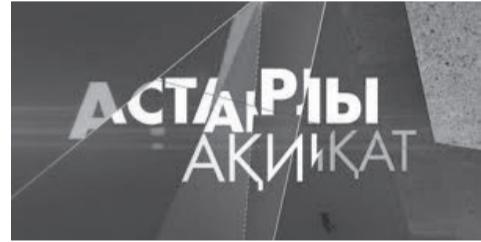
Түркістан облысында 2616 медициналық қызметкер кәсіби деңгейін көтерді. Атап айтқанда, олар 33 маман кайта даярлау, 7 реаниматолог, 9 жүжіпшілер аурулар жөне 2 кардиология бойынша оку курстарына қатысады.

Жалпы облыста 5300 дәрігер жөне 18600-ға жуық мәйірбике бар.

Өткен жылы Түркістан облысында 1300-дей маман COVID-19 инфекциясын емдеу бойынша дәріс алды. Сонымен катар медициналық қызметкерлер деңсаулық сактау министрлігінің үйімдестерінен Кытай, Ресей мамандарынан онлайн форматта тәжірибе алмаскан.

Бұдан бөлек И.И. Мечников атындағы Солтүстік Батыс Мемлекеттік Медицина Университетінің білікті оқытушыларынан облыстағы 44 маман дәріс алған. Жалпы, Ресейдегі Санкт-Петербург, Новосибирск

«АСТАРЛЫ АҚИҚАТ» БІЛІКТІҢ ҚОЛШОҚПАРЫ МА?

КТК арнасының «Астарлы ақиқат» ток-шоуы соңғы уақытта ел арасында дауға ілігүд. Таңымал журналист Дина Толеберген жүргізетін бұл бағдарлама жүрт наразылының түдүрін, «жабылсын» деген талақта тап болды. Оған «Қайын атадан – қойын атага» шығарылымы тұрткі болған. «Астарлы ақиқат», расымен, халықтың қамын жеген бағдарлама ма, алде ел назарын алаңдату үшін жасалған бағдаттің кезекті көрсетілімі м?

Осен пең төсектен аса алмайтын бағдарлама

«Астарлы ақиқаттың» соңғы шығарылымдарына зер салсақ, халық арасында азғындықты «жарнамалауға» кошті месріці. Бесіктен белі шықып бесік тербеткен 15 жастағы қызынан қызынан жеті болімге бөлшектегенмен коса, келінің төсекке тартқан қайын атасынан былығын үш серияға боліп берді. Бұдан бағдарламаны сексуалды тақырыптардан ләззат алады-мыс деуге болады.

Осы тұрғыда Түркістан қаласының тұрғыны Аралбай Сансыздыков «Астарлы ақиқат» талім мен тарбие сюжетін бағдарлама екенін айттып, соңғы шығарылымнан кейін кепіндермізіндік бетіне тік қарай алмайтын халға жеттігі дейді.

Бұл – қазақтың рухани қанындағы жол ашип отырган бағдарлама. Алдыңғы шығарылымдарын көріп тұратындыбыз. «Қойыншылардың кайфы» деген сыйнын сауатызы тақырыптармен видеолар жариялада жүрді. Сол кезде «мұныну несі» деген едік. Ал одан соң, 14 жасынан 3-4 жігітпен әүеи болып, кімнен баса көтергендін білмейтін жас қызы жының қылды. Енді, міне, сегіз жыл бойы келінімен жақындастырып, кейін онымен бас косып алған Усен есімді ер адамды көрсетті. Екі үлдің атасынан ба, күйеүінен бе, кімнен екенін білмейді. Осыдан кейін біз келініміздің, келініміз біздің бетімізге қарай алмай қалдық. Бұл сүмдік нәрсеғой. Карап тұрсаныз, кебісі киелі Түркістанның тұрғындары. Қасиетті жердің атын осындаған арзан нәрселер үшін колдануға бола ма? Бүгінгі дейін онтүстікі казаки тәрбие мен салт-дәстүрге берік деп келдік. Ал мынадаң кейін «казақтың рухани орталығы» деп жүргөн көне шаңарымыз азғындардың ордасы болып шыға келді. Бұндай оқиғалар болса, болып жатқан да шығар. Бірақ оны экранға шығарып, елді алалаудың не керегі бар? «Астарлы ақиқат» ардан аттап, ұттап безіп отыр, – дейді кала тұрғыны.

«Астарлы ақиқат» бағдарламасының жарықта шыққанына 10 жылдан аса уақыт етті. Алғашында қоғамдық-саяси маңызы бар мәселелерді көтеріп, көмек ізделеген жандарға кол ұшын созған салмақты бағдарлама ретінде танылған. Уақыт ете келе бағдарлама ақиқаттың астарын емес, төсектін айналасын актаратын ток-шоуга

калаларындағы жоғарғы оку орындарымен үздіксіз білім беру жөнінде әріптестік байланыс орнаттылған.

Казіргі таңда Облыстық балалар ауруханасында арнасты тренинг орталықтарында әртүрлі бағыттарда 728 медициналық қызметкер оқытылды. Негізгі мақсат – дәрігерлерге соңғы технологияларды менгертіп, наукастарды емдейтін мамандарды дайындау екенін белгілі.

Айналды. Салмактың тақырыпты сексуалды тақырыпта айналдыруға не себеп? Қаймаға бұзулмаған Түркістан өнімін үзатып етіп, қоғамға кисыхы көрсетіліп тарту ету билік талап еткен емеурін бе?

Бұл туралы саясаттанушы Серік Фабидолла «Астарлы ақиқат» «Қалаудың» ізін басқан бағдарлама деуге болады» дейді. Бұл халық билік ісінен макұрым болып, саяси сауатыздану үшін үйімдестерілген болуы мүмкін екенін айтады.

— Жақында сайлау болды. Халық наразылықтарын білдіріп, кейбірі бойкот жариялаганы белгілі. Осы сыйнын сыйнартар жиленбесін деп, халықты бірденмен алдаусырату керек деп, қаралымы жақсы «Астарлы ақиқаттың» қоғамда ермек етіп берген сияқты. Кезінде ұрыс ордасына айналған «Қалаудың» бағдарламасын да қоғам кит етпей корген еді. Бұл елді бағдаттің ісінен араластырмадың аяла-тәсіл деуге болады. Егер бағдаттің астарлы бағдарламасы болмаса, «Қалаудың» шығарылымына тоқтау кояр еді. Себебі каншама адам қарсы болып, наразылықтарын білдіріп. Алайда бағдарлама жұмысын тоқтатқан жоқ. «Астарлы ақиқаттың» да канша жерден «жабылсын» деп ұрандағанымызбен, ол да шығарылымын шектемейді, – дейді саясаттанушы.

Айып па, алде хайп па?
Соңғы уақытта қоғамның ызасын астауын асыра теккен «Астарлы ақиқат» рейтинг куалап, үлттық құндылықтарымызға синаққан болып. Бұл қоғамдық тәрбиеге қауіп төндірмей м? Әлеуметтансуышы Гүлзинат Жылқайдарова теледидарды көбіне ауылдық ағайындар көрсетінін айтады. Қазақтың тамыры ауылда екенін алға тартсақ, осындағы арсыз бағдарламалардың кесірін руханың құндылығының күратағы алуымыз мүмкін дейді.

— Бұл хайп үшін үйімдестерілген отырган бағдарлама. «Біздің мәселе міздің шешіп берген жоқ, оз рейтингтері үшін шакырган» деген катысушыларды болған. Мысалы, «Қайын атадан – қойын атага» бағдарламасында келін «өз көлісіміммен бойдым» деп, бағдарлама аяқталып, бір аптадан уақыт өткесін «есірткі беріп, зорлады» деп әлеуметтік жәлігей жариялаган. Ел кімге сенерін білмейді. Жалалы, кешкілік жұмыстын келгенде көпшіліктің ермегі – теледидар. Ал «Астарлы ақиқаттың» эфирге шығатын уақытын отбасы дастрархан басына жиналатын уақытқа тап келді. Соракы дүниелердің отырып, калай кешкі ас шұтуға болады? Оның үстінен ютуғ арнасын алғашкы бетінде де жарықты тұр. Оны кішкентай балалар, қызылардың көрді. «Солай істеге болады екен» деп ой түрі мүмкін фой. Ал жастан бұзылатын болса, қоғамның күшін алға сүйрей алмаймыз. Сондай-ак теледидар ауыл тұрғындарының ақиқаттар іздейтін бас құралы десек, ауыл халқына соракы дүниелер үшін отырганымыз үт емес пе? Некесіз бала туу, женелі жүріске түсу, келіннің ата мен енеге күрметсіздігі деген сыйнын тақырыптар сарнап тұр. Осында сары басылымды ток-шоулардың тізгін тарту керек. Мынадаң кейін теледидар тәрбиелейтін емес, тәрбие міздің талқандайтын құралға айналып барады, – дейді әлеуметтансуышы.

Айжан БҮРКІТБАЕВА
«жас алап»

ШЫМКЕНТ ҚАЛАСЫНЫң ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ ҚӨРСЕТКІШІ ЖОҒАРЫЛАҒАН

Шымкент қаласында жалпы өнірлік өнімнің үштеген бір болігін шағын және орта кәсіпкерлік құрайды.

Шымкент қаласының әлеуметтік-экономикаллық даму қөрсеткіші жоғарылаған.

Бұл туралы Үкімет отырысында КР Премьер-Министрі Аскар Мамин айтты. - Эпидемиологиялық жағдай бақылауда. Азаматтардың қауіпсіздігін камтамасыз ету үшін кейбір өнірлерде белгілі бір шектеулер елі де колданылып отыр. Биылғы қантар айының қорытындысы бойынша 7 негізгі қорсеткіштің ішінде 5 бойынша сегіз өнірде әлеуметтік-экономикаллық дамудың есүсі байқалуда. Олар – Ақмола, Ақтөбе, Алматы, Жамбыл, Қостанай облыстары мен Нұр-Султан, Алматы және Шымкент қалалары, - деді Аскар Мамин.

Бүгінгі таңда Шымкент қаласында жалпы өнірлік өнімнің үштеген бір болігін шағын және орта кәсіпкерлік құрайды. Өткен жылы «Бизнестің жол картасы – 2025» мемлекеттік бағдарламасы аясында қалада 530 жобаға колдау қорсетілді. Бұл 2019 жылмен салыстырғанда 2 есеге артық.

Мемлекеттік бағдарламасында шағын және орта кәсіпкерлік құрайды жалпы ішкі өнірлік өнімдегі үлесін 50%-га

ЖЕЛГЕ ҰШҚАН 310 МИЛЛИАРД

Есеп комитеті: Бюджеттің 310 миллиард тенгесі қалай болса солай жұмысалған. Мониторинг тобы 2 триллион 200 миллиард тенге бюджет қаржысының жұмысалуын тексеріп шыққан. Нәтижесінде 72 дерекке қатысты іс құқық қорғау органдарының қаруына жіберіліп, 339 іс бойынша 196 адам әкімшілік жауапкершілікке тартылды.

Агрономдік кешенді дамыту бағдарламасында да 49 миллиард тенге сауатсыз жұмысалыпты. Компаниялар бюджет қаржысын еш негізсіз жұмысаған, ал жергілікті атқарушы билдірілгендердің жұзеге асуын қадағаламаған.

2020-2021 жылдарға арналған жұмыспен қамту бағдарламасында мынадай көмілдіктер кеткен: Мемлекеттік тапсырысты жүзеге асыратын компаниялардың міндеттері анық көрсетілген. Келісімшарттың 8 пайызы дұрыс рәсімделген. Бағдарлама аясында жұмыспен қамтылғандар ары кеткенде 1-2 ай ғана жұмыс істеген. 34 пайызында зейнетакы аударымы атымен жоқ. Мердігерлердің әлеуметтік жауапкершілігі қарастырылмай, елді мекендердің абағтандырылуы ақсал түр. 310 миллиард тенге тиімсіз жұмысалса, соның тек 146 миллиарды қазынаға қайтарылышты.

Дархан Мынбай, Мәжіліс депутаты: Есеп комитеті берген 310 млрд тенгениң орынсыз жұмысалу себебі – жауапкершілікте тұр. Бұл жердегі жауапкершілік жоспарлаудан бастанады. Одан кейін қаржының жұмысалуында да бұл міндет болуы керек. Әсіресе, жауапкершілік міндеті қарапайым азаматтардан ғөрі, лауазымды адамдарда бірнеше ессе артық болуға тиіс. Жергілікті атқарушы билік мұның бәрін

қадағалап үлгермейді. Өйткені мұның бәрі ашық емес. Сондықтан мұндай бағдарламаларға ақша болынған кезде, қарапайым халық бәрін басынан біліп отырғаны дұрыс. Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев «Халықтық бақылау» деген мәселе айтты. Сол халықтық бақылау жұмыс істемейнше, мұндай талан-таражға салу, «пышак үстінде болыс» сияқты жауапсыздық жалғаса береді. Әйтпесе, 310 млрд тенге деген ете комакты қаржының занды турде игерілуінде болып тұр. Бақылау болмаса, заңсыздық орын алады. Мәселе, азаматтарға жұмыс бергендер зейнетакы корына ақша аудармаган. Сөйтіп тағы бір әлеуметтік мәселе туындан отыр. Бұл жердегі басты түйін: жоспарлаудағы сауатсыздық пен қадағаладың жоктығында. Содан кейін кез келген бағдарлама бойынша жұмыс басталған кезде, оның есебі болатынын, оған жауап беру керек екенін әрбір шенеуін, әрбір азамат ұмытпауды керек! Сондаға жаңа мемлекеттіңде тәртіп орнаиды. Нитетім жақсы болғанымен, тәртіпке келгенде ақсал жатырымыз.

